

Отримано: 20 жовтня 2023 р.

Прорецензовано: 29 жовтня 2023 р.

Прийнято до друку: 2 листопада 2023 р.

e-mail: inna.kovalchuk@oa.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2557-8162>

e-mail: mariia.popchuk@oa.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4340-6022>

e-mail: yuliia.v.kovalchuk@oa.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0782-3264>

DOI: 10.25264/2519-2558-2023-19(87)-116-118

Ковальчук І. В., Попчук М. А., Ковальчук Ю. В. Професійно-орієнтоване вивчення англійської мови студентами ЗВО немовних спеціальностей. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2023. Вип. 19(87). С. 116–118.

УДК: 811'159.95

Ковальчук Інна В'ячеславівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
Національний університет «Острозька академія»
Попчук Марія Анатоліївна,
викладач,
Національний університет «Острозька академія»
Ковальчук Юлія Віталіївна,
викладач,
Національний університет «Острозька академія»

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНЕ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ ЗВО НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Здійснено теоретичний аналіз різних підходів, що стосуються професійно-орієнтованого вивчення англійської мови. Розкрито особливості здійснення ефективної навчальної діяльності студентів немовних спеціальностей. Увагу розвідки зосереджено на принципах, критеріях, підходах присвячених проблемі професійно-орієнтованого навчання англійської мови. Зроблено акцент на ключовій ролі мотивації. Здійснено аналіз різних освітньо-професійних програм, з точки зору набутих компетентностей та результатів навчання, що пов'язано із вивченням англійської мови. Розглянуто різні стилі навчання та навчальні технології. Дійшли висновку, що ключовими векторами сучасного навчання є студентоцентроване, проблемно-орієнтоване, навчання, самонавчання, згідно опису освітньо-професійних програм. Для немовних спеціальностей основна увага приділяється роботі з професійними автентичними текстами, які надають ключовий матеріал для організації навчального спілкування. Розглянули різні види навчальних текстів.

Ключові слова: проблемно-орієнтоване навчання, професійно-орієнтоване навчання, немовні спеціальності, освітньо-професійні програми, стилі навчання.

Inna Kovalchuk,
PhD in Psychological Sciences, Associate Professor,
The National University of Ostroh Academy
Mariia Popchuk,
lecturer,
The National University of Ostroh Academy
Yuliia Kovalchuk,
Lecturer of the Department of English Language and Literature,
The National University of Ostroh Academy

THE PROFESSION-ORIENTED FOREIGN LANGUAGE TEACHING FOR STUDENTS OF NON-LINGUISTIC FACULTIES

Theoretical analysis of various approaches related to professionally oriented learning of English is carried out. Particular features of providing practical learning activities for students of non-linguistic specialities are highlighted. The research attention is focused on the principles, criteria, and approaches dedicated to the problem of professionally oriented English language learning. The emphasis is placed on the key role of motivation. Various educational and professional programs are analyzed in terms of acquired competencies and learning outcomes related to English language learning. Different learning styles and learning technologies are considered. According to the description of educational and professional programs, the key vectors of modern learning are student-centered, problem-oriented, and self-study. For non-linguistic specialities, the focus lies on working with professional, authentic texts that provide vital material for organizing educational communication. Different types of educational texts were considered.

Keywords: the problem-oriented studies, professionally-oriented studies, unlanguage specialities, educationally-professional programs, styles of studies.

Актуальність та постановка проблеми. Проблема особливостей вивчення іноземної мови, а саме англійської мови, не втрачає своєї актуальності у сучасних дослідженнях. З кожним роком освітньо-професійні програми вдосконалюються, поповнюються новими компетентностями, загальними та спеціальними, програмними результатами навчання. Кожна освітньо-професійна програма передбачає володіння англійською мовою на високому рівні. Починаючи з другого або ж третього курсу студенти вивчають професійно-орієнтовану англійську мову. Англійська мова є обов'язковою навчальною дисципліною циклу загальної підготовки здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського) рівнів вищої

освіти немовних спеціальностей, а також все частіше може бути включена до циклу професійної підготовки як “Англійська мова за професійним спрямуванням” наприклад в ОПП “ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я” ОПП “ЖУРНАЛІСТИКА”, ОПП “РЕКЛАМА ТА PR”, ОПП “ПСИХОЛОГІЯ”. ОПП “ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧІСТЬ” ОПП “КОМП'ЮТЕРНІ НАУКИ” та у багатьох інших ОПП Національного університету “Острозька академія”.

Головною метою викладання іноземних мов є формування, удосконалення та розвиток фахівця, здатного досягти необхідного рівня комунікативної та професійної компетентностей. Підготовка також спрямована на розвиток пізнавальної самостійності майбутніх спеціалістів на основі формування мовних і професійних орієнтацій у процесі роботи із зарубіжною літературою та іншими джерелами інформації за обраною спеціальністю.

Аналіз основних досліджень. Аналіз науково-методичної літератури продемонстрував, що існує ціла низка методичних напрямів та інноваційних технологій навчання іноземній мові на немовних факультетах, інститутах, закладів вищої освіти. Українськими вченими створено велику кількість методик для студентів немовних закладів вищої освіти. Серед них, зокрема, Г. Скуратівська, Е. Мірошніченко, Л. Манякіна, І. Онісіна, Г. Савченко, Ю. Друзь, Л. Логутина Л. Котлярова, А. Смельянова, О. Тарнопольський, Л. Морська Г. Турчинова, М. Галицька, Р. Зайцева, О. Петрашук, М. Задорожна. Проте пошук найефективніших методів, методик досі триває. Тому зосереджуємо увагу нашої розвідки саме на особливості професійно-орієнтованого вивчення англійської мови студентами немовних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Вивчення мови традиційно передбачало перебування викладача та студента або студентів в одному фізичному просторі. Проте різні обставини, такі як пандемія та інше, вимагали створити нові віртуальні навчальні середовища, в яких студенти можуть навчатися, навіть якщо вони знаходяться буквально за тисячі кілометрів (і в іншому часовому поясі) від викладача чи інших одногрупників.

Розглянемо певні стилі навчання. Усі студенти реагують на різні стимули (наприклад, зображення, звуки, музику, рух тощо), але для більшості з них (і для нас) деякі речі стимулюють їх до навчання більше, ніж інші. Модель нейролінгвістичного програмування (часто звана НЛП) враховує це, показуючи, як на деяких студентів особливо впливають візуальні стимули, і тому вони краще запам'ятовують речі, якщо їх бачать. З іншого боку, на деяких студентів особливо впливає слуховий вхід і, як наслідок, дуже добре реагують на те, що вони чувають. Кінестетична діяльність особливо ефективна для інших студентів, які, здається, найкраще навчаються, коли займаються певною фізичною діяльністю, наприклад пересуванням або переставлянням предметів руками. Справа в тому, що хоча всі ми реагуємо на всі ці подразники, для більшості з нас той чи інший із них (візуальний, слуховий, кінестетичний) є сильнішим, ніж інші, у тому, що дозволяє нам навчатися та запам'ятовувати те, що ми навчилися. Інший спосіб поглянути на відмінності студентів пропонує концепція множинного інтелекту, вперше сформульована Говардом Гарднером. Згідно з його формулюванням (і людей, які слідували та розширювали його теорію), усі ми маємо низку різних інтелектів (математичний, музичний, міжособистісний, просторовий, емоційний тощо). Однак, хоча математичний інтелект однієї людини може бути високорозвиненим, її міжособистісний інтелект (здатність взаємодіяти з іншими людьми та спілкуватися з ними) може бути менш розвинутим, тоді як інша людина може мати добре просторове усвідомлення та музичний інтелект, але може бути слабким математично. Таким чином, недоречно описувати когось як «розумного» або «нерозумного», тому що хоча ми можемо не мати особливого хисту, скажімо, до музики, це не означає, що наші здібності так само обмежені в інших сферах.

Те, що ці дві теорії говорять нам (з їх різних точок зору), полягає в тому, що в будь-якому навчальному середовищі ми маємо кілька різних людей з різними стилями навчання та уподобаннями. Досвідчені педагоги це знають і намагаються якомога частіше враховувати різні стилі навчання. По суті, це означає пропонувати широкий спектр різних видів діяльності на заняттях, щоб задовольнити індивідуальні відмінності та потреби. Ключову роль в процесі навчальності студентів відіграє мотивація. Бажання досягти якоїсь мети є основою мотивації і, якщо воно досить сильне, це провокує рішення діяти. Цей вид мотивації, який походить поза навчальною аудиторією і на який може впливати низка зовнішніх факторів, таких як ставлення суспільства, родини та однолітків до предмету, про який йде мова, часто називають зовнішньою мотивацією, мотивацією, яку приносять ззовні. З іншого боку, внутрішня мотивація є різновидом мотивації, що породжується тим, що відбувається всередині групи; це можуть бути методи викладача, дії, в яких беруть участь студенти, або їхнє сприйняття свого успіху чи невдачі. Хоча мати зовнішню мотивацію (тобто мати бажання щось робити) може бути відносно легко, підтримувати цю мотивацію може бути більш проблематично. Будучи студентами, нам може стати нудно, або ми можемо вважати предмет складнішим, ніж ми думали. Однією з головних цілей викладача має бути допомога студентам у підтримці їх мотивації. Ми можемо зробити це кількома способами. Діяльність, у якій ми пропонуємо студентам взяти участь, допоможе їм зберегти інтерес до предмету, якщо вони залучать студентів або викликають їхню цікавість і провокують їх участь. Нам також потрібно вибрати відповідний рівень виклику, щоб усе не було ані надто складним, ані надто легким. Ми повинні демонструвати належні якості викладача, щоб студенти могли бути впевненими в наших здібностях і професіоналізмі.

Вивчаючи англійську мову як іноземну мову на немовних спеціальностях, надзвичайно важливо є використовувати її у професійній діяльності на високому рівні. Як зазначалось вище, ключовими аспектами можуть бути мотивація студентів та ефективні стилі навчання та інноваційні технології у навчанні. Професійно-орієнтоване навчання англійської мови ґрунтується на високому володінні іноземною мовою для оперування сучасними професійними знаннями на навичками в кожній окремій професійній галузі. Згідно із Г.В. Барабановою, основними видами сучасного навчання є студентоцентроване, проблемно-орієнтоване навчання, самонавчання, згідно опису освітньо-професійних програм.

Для немовних спеціальностей основна увага приділяється для роботи із автентичними текстами, які надають ключовий матеріал для організації навчального спілкування. Від змісту тексту залежить організація ефективної діяльності студентів, розуміння смислової інформації та результативність засвоєння термінологічної лексики при вживанні її у висловлюванні студентів. Вітається присутність у текстах таблиць, схем, графіків, рисунків, що може сприяти досконалішому розумінню студентами термінологічних одиниць та вираженою з їхньою допомогою фахової інформації. Тексти за фахом є джерелом словникового запасу студентів, прикладом вживання термінологічної лексики у контексті. (Барабанова, 2005: 101). Згідно з результатами численних досліджень М. Lewis, А. Waters та інших “використання текстів є засобом становлення та розвитку професійної компетентності, сприяють підвищенню культури професійного спілкування”. Говорячи про тексти

слід звернути увагу на автентичні англомовні матеріали, такі як ділові листи, електронні листи, анотації, звіти, протоколи, рецензії, оголошення, резюме та багато інших. Також важливим є вміння використовувати вузькоспеціалізовану лексику при виконанні навчально-професійних завдань. У своїй роботі, Уляна Кецик-Зінченко дійшла висновку, що “метою навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей є формування спеціалізованої компетенції у сферах професійного та ситуативного спілкування, оволодіння новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела та Інтернет. Практика й досвід викладання іноземної мови у ЗВО показують, що методики, спрямовані на професійно-орієнтовану діяльність студента, збільшують мотивацію студентів до вивчення іноземної мови і сприяють підвищенню рівня їх професійної іншомовної компетентності” (Кецик-Зінченко, 2019). Численні дослідження вітчизняних вчених присвячені критеріям відбору автентичних, фахових текстів. Згідно з Коломіною О.О., виділяються критерії змісту, кількісні критерії, мовні критерії. Також ціла низка дослідників займаються питаннями відбору принципів спеціальної, професійної лексики. Серед основних принципів Л.І Морська, Е.В. Мірошніченко та інші виділили наступні: семантична цінність, частотність, стилістична диференційованість, адекватність навчальному матеріалу, практична необхідність, розповсюдженість, тематичність, комунікативна цінність (Гринюк Г.А., Семенчук Ю.О., 2007)

Отже, читання є надзвичайно корисним для засвоєння іноземної мови. За умови, що студенти розуміють прочитане, чим більше вони читають, тим краще це їм вдається. Читання також позитивно впливає на словниковий запас студентів, на їх правопис і письмо. Тексти для читання також є хорошими зразками для письма англійською мовою. У різний час ми можемо заохочувати студентів зосередитися на лексиці, граматиці чи пунктуації. Ми також можемо використовувати матеріал для читання, щоб продемонструвати, як ми будемо речення, абзаци та цілі тексти. Тоді студенти отримують хороші моделі для власного письма. Оскільки іноземна мова є ефективним засобом набуття професійних навичок і сприяє професійному зростанню майбутнього фахівця, її вивчення має проводитися відповідно до майбутньої спеціальності студентів. Професійно орієнтоване навчання може бути успішним, якщо протягом усього навчального процесу послідовно проводиться так званий орієнтований відбір текстового матеріалу з урахуванням професійної спрямованості та спеціальності студентів. Це активізує комунікативну та пізнавальну діяльність студентів, пробуджує інтерес до предмета та стимулює студентів до самостійного пошуку нових слів, виразів, специфічних термінів, використання різноманітних джерел інформації.

Згідно з Хорошайло О. С, та іншими авторами одним із найефективніших методів, який можна використовувати у професійній підготовці іноземної мови, є кейс-стаді. Мається на увазі аналіз конкретної ситуації Іншими словами, вивчення англійської мови відбувається шляхом аналізу певних ситуативних професійних завдань.

Перспективами подальших досліджень вбачаємо у розробці навчально-методичного видання, що спрямоване для професійно-орієнтованого вивчення англійської мови як іноземної для студентів немовних спеціальностей, а також здійснити підбір актуального лексичного матеріалу до запропонованих тем.

Література:

1. Барабанова Г.В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ. Київ, 2005. 101 с.
2. Гринюк Г.А., Семенчук Ю.О. Відбір навчального матеріалу для формування англомовної лексичної компетентності у студентів економістів. Іноземні мови. №2. 2007. С. 30-34
3. Кецик-Зінченко Уляна Особливості професійно-орієнтованого навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей. Молодь і ринок № 9(176) (2019) DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.173648>.
4. Coyle, D. (2010) CLIL Content and Language Integrated Learning CUP.
5. Frendo E. (2008) How to Teach Business English Pearson Longman.
6. Khoroshailo O. S. Future specialist professional competence developing by teaching professionally – oriented foreign language to non-linguistic University students. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.77.47>
7. Mackay, Ronald and Alan Mountford (Eds.) (1978). English for Specific Purposes: A Case Study Approach. London: Longman.

References:

1. Barabanova H.V. Metodyka navchannia profesiino-orientovanoho chytannia v nemovnomu VNZ. Kyiv, 2005. 101 s.
2. Hryniuk H.A., Semenchuk Yu.O. Vidbir navchalnoho materialu dlia formuvannia anhlomovnoi leksychnoi kompetentnosti u studentiv ekonomistiv. Inozemni movy. №2. 2007. S. 30-34.
3. Ketsyk-Zinchenko Uliana Osoblyvosti profesiino-orientovanoho navchannia inozemnoi movy studentiv nemovnykh spetsialnosti. Molod i rynek № 9(176) (2019) DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.173648>.
4. Coyle, D. (2010) CLIL Content and Language Integrated Learning CUP.
5. Frendo E. (2008) How to Teach Business English Pearson Longman
6. Khoroshailo O. S. Future specialist professional competence developing by teaching professionally – oriented foreign language to non-linguistic University students. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.77.47>
7. Mackay, Ronald and Alan Mountford (Eds.) (1978). English for Specific Purposes: A Case Study Approach. London: Longman.